

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра банківської справи

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

“ ___ ” _____ 20__ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 6030508 «Фінанси і кредит»
за спеціалізацією «Банківська справа»

на тему: «Банківське кредитування агропромислового комплексу»

Виконавець
студентка ЦЗФН групи 4зф9
Слободенюк Анна Павлівна

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник
к.е.н., ст. викладач

(науковий ступінь, вчене звання)
Гаркуша Ю.О.

(прізвище, ім'я, по батькові)
/підпис

Одеса 2019

АНОТАЦІЯ

Слободенюк А.П. «Банківське кредитування агропромислового комплексу».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 6030508 «Фінанси і кредит»

за спеціалізацією «Банківська справа».

Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2019

Випускна робота складається з 3 розділів.

У дипломній роботі розглядаються теоретичні аспекти визначення ролі банків у розвитку підприємств аграрного сектору економіки. Зокрема, з'ясовано сутність банківського кредиту та його вплив на розвиток підприємств аграрного сектору економіки. Досліджено інформаційно-правове забезпечення банківського кредитування агробізнесу. Проведено аналіз вітчизняного банківського кредитування підприємств аграрного сектора економіки. Досліджено структуру та динаміку кредитів, наданих підприємствам аграрного сектору економіки. Проаналізовано надання банками лізингових та факторингових послуг суб'єктам аграрного сектору економіки в Україні. Визначені основні умови отримання лізингу та факторингу в Україні. Досліджено кредитування підприємствами аграрного сектора на прикладі банку. Вивчено зарубіжний досвід кредитування сільськогосподарських підприємств. Досліджено роль держави у забезпеченні аграрних підприємств додатковими фінансовими ресурсами. Вивчені програми пільгового фінансування сільськогосподарських підприємств.

На основі проведеного дослідження автором запропоновані шляхи посилення ролі банків у розвитку реального сектору економіки

Ключові слова: банк, кредит, банківський кредит, лізинг, факторинг, аграрний сектор економіки.

ANNOTATION

Slobodenyuk A. «Bank crediting of agrarian sector of economy».

Qualifying work on obtaining a bachelor's degree in the specialty 6030508

"Finansi i credit"

for the educational program «Bankivska right»

Odessa National Economics University. - Odessa, 2019

The graduation work consists of 3 sections.

In the graduation work the theoretical aspects of determination of role of banks are examined in development of enterprises agrarian the sector of economy. In particular, essence of bank credit and his influence is found out on development of enterprises agrarian the sector of economy. Investigational informatively legal providing of the bank crediting of agribusiness. The analysis of the domestic bank crediting of enterprises of agrarian sector of economy is conducted. Investigational structure and dynamics of credits, given enterprises agrarian the sector of economy. The grant of leasings and faktoringovikh services subjects is analysed jars agrarian the sector of economy in Ukraine. The basic terms of receipt of leasing and faktoringu are certain in Ukraine. Investigational crediting of agrarian sector enterprises on the example of bank. Foreign experience of crediting of agricultural enterprises is studied. Investigational role of the state in well-to-do agrarian enterprises by additional financial resources. Studied programs of the favourable financing of agricultural enterprises.

On the basis of the conducted research by an author the offered ways of strengthening of role of banks at development agrarian the sector of economy

Key words: bank, credit, bank credit, leasing, faktoring, agrarian sector of economy.

ЗМІСТ

	Стор.
ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ КРЕДИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ	7
1.1. Сутність банківського кредиту та його вплив на розвиток підприємств агропромислового комплексу	7
2.2. Інформаційно-правове забезпечення банківського кредитування підприємств агропромислового комплексу	16
Висновки до розділу 1	23
РОЗДІЛ 2 ОЦІНКА БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ	25
2.1. Аналіз банківського кредитування підприємств агропромислового комплексу	25
2.2. Оцінка розвитку лізингових та факторингових послуг банків в напрямку фінансування підприємств агропромислового комплексу	32
2.3. Оцінка кредитування підприємств агропромислового комплексу на прикладі АТ «ОТП БАНК»	41
Висновки до розділу 2	47
РОЗДІЛ 3 ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ КРЕДИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ В УКРАЇНІ	49
3.1. Зарубіжний досвід у сфері кредитування представників агробізнесу	49
3.2. Проблеми та перспективи розвитку кредитування підприємств аграрного сектору економіки	54
Висновки до розділу 3	65
ВИСНОВКИ	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	72
ДОДАТКИ	79

ВСТУП

Актуальність дослідження. Агропромисловий комплекс є провідним сектором української економіки, який відіграє вагомую роль у формуванні ВВП, експортного потенціалу, продовольчій безпеці країни, зайнятості населення. Сільськогосподарське виробництво, як ключова ланка АПК має великий потенціал щодо зростання, що стимулюватиме динамічний розвиток усіх пов'язаних із ним галузей народного господарства. Протягом останнього десятиріччя, включно з роками кризових періодів галузь демонструє позитивний фінансовий результат, чому сприяє конкурентоспроможність вітчизняної продукції на зовнішніх ринках, родюча земля в сприятливих кліматичних умовах, наявність висококваліфікованої робочої сили, розвиненої транспортної інфраструктури та ін. Однак дослідження фінансового забезпечення сільськогосподарських товаровиробників, свідчить про те, що вони в основному працюють за рахунок власних ресурсів, які нині за питомою вагою є значними, проте недостатніми для самофінансування. Обмеженість власних коштів змушує аграрні підприємства сподіватися на підтримку з боку держави та зумовлює необхідність розвивати відносин

Мета кваліфікаційної роботи – обґрунтування теоретичних і методичних основ кредитних відносин банків і підприємств агропромислового комплексу та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення банківського кредитування аграрних підприємств.

Відповідно до мети дослідження було сформульовано такі **завдання кваліфікаційної роботи:**

дослідити сутність банківського кредиту та його вплив на розвиток підприємств аграрного сектору економіки;

- охарактеризувати інформаційн-правове забезпечення банківського кредитування агробізнесу;

- провести аналіз вітчизняного банківського кредитування підприємств аграрного сектора економіки;
- провести оцінку надання банками лізингових та факторингових послуг суб'єктам аграрного сектору економіки в Україні;
- дослідити кредитування підприємствами аграрного сектора на прикладі АТ «ОТП БАНК»;
- вивчити зарубіжний досвід кредитування сільськогосподарських підприємств;
- запропонувати шляхи удосконалення кредитування підприємств аграрного сектору.

Об'єктом дослідження є процес кредитування банками підприємств агропромислового комплексу.

Предметом дослідження є теоретико-методичні основи організації кредитних відносин між комерційними банками та підприємствами агропромислового комплексу.

Методи дослідження. У дипломній роботі використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, а саме: метод наукових абстракцій, методи аналізу та синтезу, метод порівняння, табличний метод, метод коефіцієнтів та методи графічного зображення, статистичні методи.

Інформаційну базу дослідження становлять нормативно-законодавчі акти України й інших країн, які регулюють діяльність банків, інструкції та положення НБУ, наукові публікації вітчизняних і закордонних учених, матеріали наукових конференцій, дані звітності банківських установ, офіційних статистичних збірників.

ВИСНОВКИ

На основі проведеного дослідження у першому розділі нами зроблені наступні висновки:

Банківський кредит - будь-яке зобов'язання банку надати певну суму грошей, будь-яка гарантія, будь-яке зобов'язання придбати право вимоги боргу, будь-яке продовження строку погашення боргу, яке надано в обмін на зобов'язання боржника щодо повернення заборгованої суми, а також на зобов'язання на сплату процентів та інших зборів з такої суми.

Кредитування вітчизняних аграрних підприємств базується на тих принципах, що й кредитування підприємств інших секторів економіки, але має суттєві особливості, які визначаються залежністю відтворювального процесу в галузі від природних умов.

Банківський кредит виконує всі основні функції кредиту. Класичний перелік функцій можна доповнити такими як заміщення грошей готівкою, відтворювальна.

Банківське кредитування підприємств АПК – економічні відносини з приводу забезпечення підприємств джерелом фінансування за умов поверненості, платності, забезпеченості, строковості, диференційованості, що супроводжується специфічними особливостями діяльності підприємств АПК.

Інформаційне забезпечення у банку повинно організовуватися на основі певних принципів, зокрема: достатність, зрозумілість, репрезентативність, своєчасність, цілеспрямованість інформації, достовірність, об'єктивність.

До нормативно правового забезпечення процесу кредитування суб'єктів реального сектору належать чинні закони України, Постанови Кабінету Міністрів України, накази та постанови Національного банку України, накази та постанови міністерств та відомств:

Важливим джерелом зовнішньої інформації ж фінансова звітність позичальника, яка представлена згідно відповідного законодавства наступними документами: Форма № 1 Баланс (Звіт про фінансовий стан); Форма № 2 Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід); Форма № 3 Звіт про рух грошових коштів; Форма № 4 Звіт про власний капітал; Форма № 5 Примітки до річної фінансової звітності.

Форма № 6 Додаток до приміток до річної фінансової звітності «Інформація за сегментами» - складається підприємствами які зобов'язані оприлюднювати річну фінансову звітність; які займають монопольне (домінуюче) становище на ринку; з державним регулюванням цін на продукцію (товари, роботи, послуги).

регулюванням цін на продукцію (товари, роботи, послуги).

Динаміка банківського кредитування аграрного сектору України за період 2014 – 2018 рр. свідчить, що темпи кредитування як в економіку країни, так і в аграрну сферу мали тенденцію до збільшення. Однак у 2015 р. обсяги кредитування економіки з боку банків зменшилися порівняно з 2014 р., що пояснюється соціально-політичною кризою в країні та кризою у фінансовій сфері. У 2016 р. почалося поступове відновлення кредитування представників реального сектору і аграріїв в тому числі. Станом на кінець 2018 р. кредити, надані сільськогосподарським товаровиробникам складає 36,8 млрд. грн.

Також слід зауважити, що частка кредитів, наданих сільськогосподарським виробникам у загальній сумі кредитів досить низька, зокрема у 2018 р. вона складала всього 7,4%. Це вказує на те, що банківські кредити, зважаючи на значні ризики кредитування агробізнесу, не завжди є доступними для даної категорії підприємств.

Щодо кредитів, наданих у іноземній валюті, слід зауважити, що в їхній структурі переважають короткострокові кредити (43,2% у 2017 р.), частка довгострокових кредитів зовсім незначна, на сьогодні вона дорівнює 14,9%, хоча у 2014 р. довгострокові кредити складали практично половину наданих

кредитів. Різка зміна пов'язана з соціально-економічною кризою в країні та девальвацією національної валюти.

Кредити у іноземній валюті поступово зменшуються і станом на кінець 2018 р. вони складають 27,5%, порівняно з 41,4% у 2014 р. Це пояснюється загальною тенденцією щодо кредитування в країні, що пов'язано зі значними ризиками кредитування у іноземній валюті.

Банки надають послуги факторингу та лізингу, таким чином розширяючи можливість представників реального сектору залучати фінансові ресурси.

Обсяги кредитів АТ «ОТП БАНК» за останні три роки зростають. Зокрема за 2018 р. кредитний портфель банку зріс на 26,1%. Це зростання в першу чергу було забезпечено збільшенням споживчих кредитів (на 79,9%) та кредитів, наданих юридичним та фізичним особам підприємцям. Натомість зменшились обсяги іпотечного кредитування (на 15,0%).

АТ «ОТП БАНК» забезпечує агробізнес повним переліком продуктів фінансування, які в свою чергу структуруються з урахуванням індивідуальних потреб кожного позичальника.

До країн з найбільш високою питомою вагою позикових коштів в основному капіталі сільського господарства відносяться Велика Британія, ФРН, Франція, Італія, Австрія, і Скандинавські країни. Починаючи з 60-х рр. частка загальної кредитної заборгованості в аграрному капіталі цих країн досягає в Англії і ФРН близько 50%, у Франції - більше 40%, Італії і Австрії - більше 30%. В цих країнах функціонує розгалужена система комерційних і кооперативних банків, страхових компаній, інших, спеціалізованих організацій, що займаються фінансовим обслуговуванням аграрної сфери.

Найявний процес кредитування сільськогосподарських підприємств комерційними банками все ще залишається досить ускладненим, а також потребує від підприємств великої кількості необхідних документів та їх тривалого розгляду.

Крім того, банківські установи віддають перевагу фінансуванню великих сільськогосподарських виробників, що пояснюється такими причинами:

- наявність організованої фінансової звітності у великих компаній;
- наявність достатнього та сучасного забезпечення по кредитах;
- диверсифікація напрямів діяльності великих підприємств, що може компенсувати можливі втрати на одному з напрямів діяльності;
- незнання та відсутність технологій проведення фінансового аналізу сільськогосподарських підприємств;
- недостатність спеціалістів для роботи з невеликими сільськогосподарськими підприємствами.

Державна бюджетна підтримка є основним напрямом державного регулювання сільського господарства. Вона дозволяє істотно пом'якшити наслідки нееквівалентності в товарообміні сільського господарства з іншими галузями економіки, забезпечити ефективне функціонування сільськогосподарського виробництва України в цілому.

До країн з найбільш високою питомою вагою позикових коштів в основному капіталі сільського господарства відносяться Велика Британія, ФРН, Франція, Італія, Австрія, і Скандинавські країни. Починаючи з 60-х рр. частка загальної кредитної заборгованості в аграрному капіталі цих країн досягає в Англії і ФРН близько 50%, у Франції - більше 40%, Італії і Австрії - більше 30%. В цих країнах функціонує розгалужена система комерційних і кооперативних банків, страхових компаній, інших, спеціалізованих організацій, що займаються фінансовим обслуговуванням аграрної сфери.

Наявний процес кредитування сільськогосподарських підприємств комерційними банками все ще залишається досить ускладненим, а також потребує від підприємств великої кількості необхідних документів та їх тривалого розгляду.

Крім того, банківські установи віддають перевагу фінансуванню великих сільськогосподарських виробників, що пояснюється такими причинами:

- наявність організованої фінансової звітності у великих компаній;
- наявність достатнього та сучасного забезпечення по кредитах;
- диверсифікація напрямів діяльності великих підприємств, що може компенсувати можливі втрати на одному з напрямів діяльності;
- незнання та відсутність технологій проведення фінансового аналізу сільськогосподарських підприємств;
- недостатність спеціалістів для роботи з невеликими сільськогосподарськими підприємствами.

Державна бюджетна підтримка є основним напрямом державного регулювання сільського господарства. Вона дозволяє істотно пом'якшити наслідки нееквівалентності в товарообміні сільського господарства з іншими галузями економіки, забезпечити ефективне функціонування сільськогосподарського виробництва України в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артемьева О.О. Банківське кредитування АПК: сучасний стан та перспективи розвитку // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2018. – Вип. 21. Част. 1. – С. 13-18.
2. Барановський І.М. Зарубіжний досвід кредитування сільськогосподарських товаровиробників. Науковий вісник національного аграрного університету. 2008. № 119. С. 236–240.
3. Довгострокове кредитування аграрних підприємств: стан, проблеми, перспективи розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://khntusg.com.ua/files/sbornik/vestnik_125/13.pdf.
4. Батракова Т.І., Романюта К.А., Сідельнікова С.О. Кредитування агропромислового комплексу України: проблеми та перспективи // Економіка і суспільство. – 2016. - №7. С. 711-715.
5. Шацька З.Я. Проблеми банківського кредитування підприємств агропромислового комплексу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.global-national.in.ua/archive/4-2015/135.pdf>
6. Кузнецова Л.В. Банківський кредит як джерело фінансового забезпечення розвитку АПК України // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2014 р. - Випуск 9-1. Частина 1. – С. 183-186.
7. Савлук М.І. Гроші та кредит : підручник / [М. І. Савлук, А. М. Мороз, І. М. Лазепко та ін.] ; за наук. ред. М. І. Савлука. — 6-те вид., перероб. і доп. — К. : КНЕУ, 2011. — 589.
8. Міщенко В.І., Славянська Н.Г., Коренева О.Г. Банківські операції: Підручник. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2007. – 767 с.
9. Про банки і банківську діяльність: закон Укаріни №2121-III від 7.12.2000 р.
10. Вовк В.Я., Хмеленко О.В. Кредитування і контроль [Текст]: навч. посібник / В.Я. Вовк, О.В. Хмеленко [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://pidruchniki.com/1584072041486/bankivska_sprava/kredituvannya_i_kontrol
[Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>

11. Колодізев О.М. Гроші і кредит: підручник / О.М. Колодізев, В.Ф. Колесніченко. – К. : Знання, 2010. – 615 с.
12. Бечко П.К., Герасімова Т.П. Банківське кредитування аграрного виробництва : монографія / П.К. Бечко, Т.П. Герасімова.– Умань.: Видавничо – поліграфічний центр "Візаві" (Видавець "Сочінський)", 2013.–189 с.
13. Непочатенко О.О. Організаційно-економічні механізми кредитування аграрних підприємств: монографія / О.О. Непочатенко – УВПП, 2007. – 426 с.
14. Філімоненков О.С. Фінанси підприємств: навч. посібник / О.С. Філімоненков. – К.: Кондор, 2005. – 400 с.
15. Коваленко Д.І. Гроші та кредит: теорія і практика: Навч. посібник. 3-тє вид. допов. та перероб. — К.: Центр учбової літератури, 2011. — 352 с.
16. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nfp.gov.ua/>
17. Непочатенко О.О. Кредитні бюро як ланка інформаційного забезпечення банківського механізму кредитування // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. - 2011. - Вип. 7(1). - С. 80-85
18. Arnold L.G. and J. G. Riley (2009), On the possibility of credit rationing in the Stiglitz -Weiss model, American Economic Review 99. –P. 2012 – 2021.
19. Діяльність банків на кредитному ринку в мовах асиметрії інформації: монографія/[Л.В. Кузнецова, Я.С.Андреева, Л.В. Жердецька та ін.]; за ред. д-ра кон. наук, проф. Л.В. Кузнецової.– Одеса.: ОНЕУ, 2015.– с. 292

20. Спяг Г., Сас Б. Інформаційне забезпечення кредитної діяльності банку в контексті її оптимізації // Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє. – 2014. – Вип. 19, ч. 1. - С. 146-154.

21. Виговський В.Г. Інформаційне забезпечення оцінки кредитоспроможності позичальника: характеристика складу та вимог // Вісник ЖДТУ. 2014. - № 2 (68). – С. 200-206

22. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

23. Про банки і банківську діяльність: закон України №2121-III від 07.12.2000 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>

24. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: закон України № 2664-III від 12.07.2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>

25. Про організацію формування та обігу кредитних історій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : № 2704-VI від 23.06.2005 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-15>

26. Про заставу: закон України від 02.10.1992 р. № 2654 XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2654-12>

27. Кредитоспроможність позичальника: джерела інформації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pidruchniki.com/1566021245714/bankivska_sprava/kreditospromozhnist_po_zichalnika_dzherela_informatsiyi

28. Квасова О.П., Куксюк Т.В. Організація інформаційно-аналітичної діяльності у забезпеченні фінансово-економічної безпеки банку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.inter-nauka.com/uploads/public/14314596071682.pd.

29. Барановський І. М. Зарубіжний досвід кредитування сільськогосподарських товаровиробників / І. М. Барановський // Науковий вісник національного аграрного університету. – 2008. – № 119. – С. 236-240.
30. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/control/uk/index>
31. Офіційний сайт Державної служби статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua
32. Малій О.Г. Аналіз сучасної системи кредитного забезпечення сільськогосподарських підприємств в Україні // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Vkhdtusg_2018_191_30
33. Річні звіти Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, за 20015–2018 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/FK/FK_IV%20kv_2018.pdf
34. Бизнем в займы // Деньги – 2019. - №6 (381). – С. 34-37
35. Офіційний сайт ТОВ «ОТП Лізинг» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.otpleasing.com.ua/about/company/>
36. Офіційний сайт ЛК «Теком Лізинг» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tekom-lease.com.ua/o-kompanii/>
37. Офіційний сайт Райффайзен Лізинг Аваль [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rla.com.ua/about>
38. Факторинг по-українськи: що стримує зростання? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://finpuls.com.ua/financial/reviews/news/Factoring-po-ukranski-shcho-strimu-zrostannya.htm>
39. Офіційний сайт АТ «ОТП БАНК» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.otpbank.com.ua/>

40. Річний звіт за 2016 АТ «ОТП БАНК» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.otpbank.com.ua/pdf/annual_reports/2016/report01012017_BG_scan.pdf
41. Річний звіт за 2017 АТ «ОТП БАНК» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.otpbank.com.ua/pdf/annual_reports/otp-17fsu-200317.pdf
42. Річний звіт за III кв. 2019 АТ «ОТП БАНК» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.otpbank.com.ua/pdf/annual_reports/1Q-2019.pdf
43. Умови отримання послуг за тарифом пакетом «ОТП Агро» в АТ «ОТП БАНК» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.otpbank.com.ua/big-corporate/tariff-packages/agro.php>
44. Спеціальні продукти фінансування для агробізнесу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.otpbank.com.ua/big-corporate/products-financing/agribusiness-products/>
45. Сомик А.В. Особливості розвитку системи сільськогосподарського кредитування в зарубіжних країнах / А.В. Сомик // Економіка АПК. – 2002. – №8. – С. 136–140.
46. Амбросов В.А. Формування кредитного ринку в системі агробізнесу США / В.А. Амбросов, В.М. Онегіна // Економіка АПК. – 2001. – № 5. – С. 115–121.
47. Антонов А.В. Економічний розвиток сілких територій: міжнародний досвід кредитування // Державне управління: удосконалення та розвиток. 2010. - № 8 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=532>
48. Копченко І. М. Етапи формування державної регуляторної політики у сфері малого підприємництва в Україні // Актуальні проблеми економіки. - 2002. - № 12. - С. 59 – 64.
49. Тоболич З. Зарубежный опыт кредитования сельского хозяйства

// Аграрная экономика. - 2010. - №3 (178). - С. 61- 66.

50. Олійник Д.С. Фінансова підтримка сільськогосподарського виробництва у зарубіжних країнах / Д.С. Олійник // Фінанси України. – 2002. – № 6. – С. 72–79.

51. Хицков А. Кредитный потенциал сельскохозяйственного производства / А. Хицков // АПК: экономика управления. – 2001. – № 12. – С. 42.

52. Гончаренко В.В. Кредитні спілки у сільськогосподарському виробництві / В.В. Гончаренко // Економіка АПК : міжнародний науково-виробничий журнал. – 2002. – № 6. – С 36–42.

53. Козырин А.Н. Правовое регулирование кредитования в Великобритании / А.Н. Козырин, К.В. Рыжков // Финансы. – 2005. – № 4. – С. 38– 44.

54. Правова держава : Щорічник наук. праць Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. – К. : Вид. дім. «Юрид. книга», 2001. – Вип. 12. – С. 426–439.

55. Шведенко П.Ю. Порівняльно-правовий досвід кредитування сільського господарства // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. – 2013. – Вип. 182. – Ч. 3. – С. 69-78.

56. Кредити не приваляють 58% сільгоспвиробників. URL: <https://kurkul.com/news/2863-krediti-ne-privablyuyut-58-silgospvirobnikiv>.

57. Колотуха С.М. Кредитування сільськогосподарських підприємств як ефективне джерело інвестиційної діяльності. Економіка АПК. 2009. № 1. С. 89–96.

58. Фінансування аграрного сектору. 10 міфів, котрі не дають українським банкам розвивати цей напрям бізнесу. URL: <http://agroportal.ua/ua/publishing/lichnyi-vzglyad/finansirovanie-agrarnogo-sektora-10-mifov-kotorye-ne-dayut-ukrainskim-bankam-razvivat-eto-napravlenie-biznesa>.

59. По секрету с кредитного комитета. URL: <http://www.agrotimes.net/journals/article/po-sekretu-z-kreditnogo-komitetu>
60. Ісаян А. М. Ризики при кредитуванні підприємств АПК та інструменти їх мінімізації / А. М. Ісаян // Вісник Університету банківської справи НБУ. – 2012. – № 2. – С. 29–33.
61. Ісаян А.М. Банківське кредитування підприємств АПК :[Текст] Спец. 08.00.08: Дисертація наукового ступеню кан. екон. наук / Ісаян Анна Мосесівна // ДВНЗ «Університет банківської справи». – Київ, 2016. – 226 с.
62. Государственная поддержка и механизмы ее реализации в АПК / Под ред. Н.А. Борхунова. – М. : Восход-А, 2008. – 224 с.
63. Панухник О.В. Напрями та шляхи трансформації державної підтримки суб'єктів аграрної сфери України // Актуальні проблеми інноваційної економіки. 2017. - №1. С. 5-10.
64. Чернієнко О.О. Сучасні проблеми державного регулювання ринку цукру // Економіка АПК. – 2012. – № 2. – С. 61-65.
65. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://minagro.gov.ua/uk/support_apk?nid=25393
66. Коробкова О.В. Ефективне агрофінансування – проблеми та їх вирішення. URL: <https://agrianalytica.com/uk/service/agrarian/credit>
67. Мінченко В.І. Вітчизняний та зарубіжний досвід кредитування підприємств АПК // Агросвіт. – 2012 - № 18. – 31-34.